

Fonologie

Fonologie

Uitnodiging tot de klankleer van het Nederlands

Jan Kooij

Marc van Oostendorp

AMSTERDAM UNIVERSITY PRESS

Omslagontwerp: Studio Jan de Boer bno, Amsterdam
Zetwerk: PROgrafici, Goes

ISBN 90 5356 622 8
NUR 616 / 624

© Amsterdam University Press, Amsterdam, 2003

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voorzover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16B Auteurswet 1912 j° het Besluit van 20 juni 1974, Stb. 351, zoals gewijzigd bij het Besluit van 23 augustus 1985, Stb. 471 en artikel 17 Auteurswet 1912, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht (Postbus 882, 1180 AW Amstelveen). Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet 1912) dient men zich tot de uitgever te wenden.

Inhoud

Inleiding 9

1. **Het wonder van de klankstructuur** 11
  - 1.1. Het geheugen van de mens en de klankstructuur van taal 11
  - 1.2. Fonetiek en fonologie 15
  - 1.3. Fonemen en allofonen 19
  - 1.4. Fonologie: meer dan segmenten 22
  - 1.5. Problemen met de minimaleparentest 23
  - 1.6. Klinkers en medeklinkers 25
    - 1.6.1. Nederlandse klinkers 26
    - 1.6.2. Nederlandse medeklinkers 28
  - 1.7. Transcripties 29

Jac. van Ginneken (1877-1945) 32

2. **Syllabes** 35
  - 2.1. Argumenten voor syllabes 35
  - 2.2. Aanzet en rijm 40
  - 2.3. De minimale inhoud van aanzet en rijm 43
  - 2.4. Maxima voor aanzet en rijm 44
    - 2.4.1. Een maximum voor de aanzet 44
    - 2.4.2. Een maximum voor het rijm 46
  - 2.5. De sonoriteitshiërarchie 48
  - 2.6. De kern van de lettergreep 51
  - 2.7. Dispersie 52

Nicolaas van Wijk (1880-1941) 55

3. **Segmenten en kenmerken** 57
  - 3.1. Kleiner dan het segment 57
  - 3.2. Verscherping 59
  - 3.3. Natuurlijke klassen 60
  - 3.4. Andere stemhebbende klanken 63
  - 3.5. Verscherping en syllabestructuur 64
  - 3.6. 't Kofschip 65
  - 3.7. Huisful en zagdoek 68

- 3.8. Meer kenmerken 70
- 3.9. Tabellen 73

Petrus Montanus (1594/95-1638) 77

- 4. **Voeten en woorden** 79
  - 4.1. Het ideale Nederlandse woord 79
  - 4.2. Voeten 83
    - 4.2.1. Voeten en klinkerreductie 84
    - 4.2.2. Voeten als domein 85
    - 4.2.3. De prosodische hiërarchie 86
  - 4.3. Jambes en trocheeën 88
  - 4.4. Fonologisch woord en morfologisch woord 93
    - 4.4.1. Het meervoud 93
    - 4.4.2. Regels en uitzonderingen 95
    - 4.4.3. Stammen en uitgangen: de rechterrind 97

Louise Kaiser (1891-1973) 102

- 5. **Klemtoon** 105
  - 5.1. Variatie en gebondenheid 105
  - 5.2. Klemtoon van ongelede woorden 107
    - 5.2.1. De rechterrind 109
    - 5.2.2. Voorlaatste of voor-voorlaatste 109
    - 5.2.3. Het geval bariton 110
    - 5.2.4. Regel of uitzondering: kanon en baron 112
    - 5.2.5. Samenvatting 113
  - 5.3. Secundaire klemtoon 115
  - 5.4. Klemtoon en morfologische structuur 120
    - 5.4.1. Klemtoon in afgeleide en verbogen woorden 120
    - 5.4.2. Andere klemtoonpatronen 123
    - 5.4.3. Klemtoon in samenstellingen 125

Berend van den Berg (1911-1979) 129

- 6. **De dynamiek van de fonologie** 133
  - 6.1. Hoe fonologische representaties veranderen 133
  - 6.2. Nasaalassimilatie 139
  - 6.3. Sjwa-epenthese 145
  - 6.4. Stemassimilatie 149

William G. Moulton (1914-2000) 154

- 7. **Allomorfie** 157
- 7.1. Wat is allomorfie? 157
- 7.2. Allomorfie in het uitheemse lexicon 158
- 7.3. Productiviteit 160
- 7.3.1. Slaper en wandelaar; de allomorfie van -er 161
- 7.4. Het verkleinwoord 165
- 7.4.1. Vormen van het verkleinwoord in het Standaardnederlands 165
- 7.4.2. -je of -etje 167
- 7.4.3. Samenvatting 169
- 7.5. Umlaut 172

Antonie Cohen (1923-1996) 176

- 8. **Zinsfonologie** 179
- 8.1. Accent en syntaxis 179
- 8.1.1. Fonologische groepen 180
- 8.1.2. Accentdomeinen 180
- 8.1.3. Focus 182
- 8.2. Verbinding van ongeaccentueerde woorden: clitics 184
- 8.2.1. Clitische pronomina in het Nederlands 184
- 8.2.2. Clitisering en syntaxis 187
- 8.2.3. Clitisering en fonologie 188
- 8.3. Tonen 190
- 8.3.1. Zinsintonatie 190
- 8.4. De structuur van de grammatica 193
- 8.4.1. Lexicaal en postlexicaal 194
- 8.4.2. Lexicaal en postlexicaal: problemen 195

Willy Dols (1911-1944) 198

- 9. **Fonologie en de rest van de wereld** 201
- 9.1. De spelling van het Nederlands 201
- 9.1.1. Er zijn niet genoeg verschillende tekens 203
- 9.1.2. Spellingen hebben hun eigen conventies 204
- 9.1.3. Spelling geeft iets weer van de geschiedenis van de taal 204
- 9.1.4. Spelling is niet alleen fonologisch maar ook morfologisch 205
- 9.1.5. De spelling van ingeburgerde vreemde woorden heeft eigen conventies 206
- 9.1.6. Uitspraak en systematiek 208
- 9.2. Hoe leert een kind fonologie? 209
- 9.2.1. Leren of groeien? 209
- 9.2.2. Leren praten 210

- 9.2.3. Prosodie 213
- 9.3. Gebarentaalfonologie 215
  - 9.3.1. Iconiciteit 217
  - 9.3.2. Syllabes en woorden in gebarentaal 219
- 9.4. Spraaktechnologie 220
  - 9.4.1. Klemtoon zonder regels 221
  - 9.4.2. Een strakke mal 222
  - 9.4.3. Implicaties voor menselijke taalverwerving 223

Fonetische tekens (voorbeelden) 227

Bibliografie 229

Termen en begrippen 235

Inleiding

De fonologie, het onderzoek naar de klankstructuur van menselijke talen, is tegelijkertijd een van de oudste én een van de levendigste deeldisciplines van de taalwetenschap. Ze onderzoekt de vorm van taal in de meest zuivere vorm; waar andere onderdelen van de taalkunde zich vaak op de een of andere manier bezighouden met betekenis, geldt dat niet voor de fonologie. Aan die klanken valt heel veel te onderzoeken. Een van de uitkomsten van het fonologische onderzoek is dat er in de klinkers en medeklinkers die iedereen elke dag bijna gedachteloos uitspreekt en ontcijfert een wereld van structuur en interessante vragen verborgen zit.

We willen de lezer in dit boek vertrouwd maken met de manier waarop Nederlandstaligen klinkers en medeklinkers maken, waarop ze deze klanken groeperen tot lettergrepen of syllabes, hoe ze aan sommige van die syllabes klemtoon toekennen en hoe ze intoneren en woorden in een zin bijzondere nadruk geven. We hebben het daarbij niet alleen over de Nederlandse standaardtaal, maar ook uitgebreid over dialecten en variëteiten van het Nederlands. Af en toe komen ook andere, meer ‘exotische’ talen aan de orde.

We willen in dit boek ook laten zien dat de fonologie een levend vak is, dat het een product is van onderzoek en nadenken, en dat een heleboel vragen nog niet zijn opgelost. We hebben dat onder andere gedaan door aan elk hoofdstuk een aantal kadertekstjes toe te voegen die – voor wie dit boek als studieboek gebruikt – waarschijnlijk niet tot de tentamenstof gerekend worden, en die laten zien hoe de soms misschien wat droge fonologische kennis op allerlei manieren kan worden toegepast in andere gebieden. In het allerlaatste hoofdstuk gaan we bovendien wat uitgebreider in op vier min of meer toegepaste terreinen: onderzoek naar spelling, naar kindertaal, naar voorleescomputers en naar gebarentaal. Tussen elke twee hoofdstukken staan een kort biografietje van enkele vooraanstaande Nederlandse fonologen (en fonetici) uit het verleden: elke wetenschap is mensenwerk en wij vinden het aardig én inzichtelijk om te laten zien wat voor mensen er zoal vorm hebben gegeven aan onze fonologische kennis.

Tegelijkertijd hebben we de student ook zoveel mogelijk handvatten willen geven om het belangrijke van het minder belangrijke te onderscheiden. Daarom begint elk hoofdstuk met een korte samenvatting en eindigt het met enkele opgaven. En daarom staat achterin het boek een termenlijst. Docenten kunnen de uitgewerkte opdrachten bestellen in elektronische vorm bij marc.van.oostendorp@meertens.knaw.nl.

De fonologie is een van de drie kernonderdelen van de formele grammatica, samen met de morfologie en de syntaxis. We hebben dit boek bedoeld als complement bij de boeken *Morfologie* van Geert Booij en Ariane van Santen (1998) en *Syntaxis* van Hans Bennis (2000). We gaan hier dan ook niet heel erg diep in op aspecten van die andere onderzoeksgebieden. Ook waar het gaat om bijvoorbeeld de manier waarop morfologie en fonologie met elkaar verweven zijn, een rijk onderzoeksthema in de internationale én de Nederlandstalige literatuur, verwijzen we naar het boek van Booij en Van Santen. Ook de relatie met de fonetiek komt er enigszins bekaaid vanaf; hiervoor verwijzen we naar het boek van Van Heuven en Rietveld (1997).

Verschillende collega's hebben eerdere versies van dit boek doorgelezen, op proef gebruikt in colleges, en becommentarieerd; we danken Hans Bennis, Geert Booij, Ben Hermans, Vincent van Heuven, Frans Hinskens en Ton van der Wouden voor commentaar.

Dit boek heet niet een *inleiding*, maar een *uitnodiging* tot de klankleer van het Nederlands. Het is niet onze pretentie alle mogelijke deelgebieden van de fonologie aan te snijden, of alle theorieën te behandelen die er bijvoorbeeld over lettergreepstructuur bestaan; maar wel om de lezer en de student te laten zien wat een fraai en rijk vakgebied dat is, de fonologie.

Jan Kooij
Marc van Oostendorp
juni 2003

1. Het wonder van de klankstructuur

Samenvatting van dit hoofdstuk

De woorden van menselijke talen als het Nederlands zijn opgebouwd uit klanken; deze klanken zijn niet willekeurig, maar elke taal heeft een gestructureerd klanksysteem. Er zijn twee verwante wetenschappen die deze klanken bestuderen: de fonetiek bestudeert de fysiologische en fysische aspecten, de fonologie de taalsystematische, psychologische en sociologische. Belangrijke begrippen in het onderscheid tussen fonetiek en fonologie zijn: foneem en allofoon. Fonemische verschillen impliceren altijd een betekenisverschil tussen woorden: allofonische verschillen corresponderen juist nooit met een betekenisverschil. Een belangrijke test voor fonemiteit is de minimaleparentest: als twee woorden van elkaar in betekenis verschillen, en ook op precies één plaats in klank, zijn de betrokken klanken twee verschillende fonemen.

1.1. Het geheugen van de mens en de klankstructuur van taal

Mensen hebben een enorm groot geheugen. Het geheugen van de vergeetachtigste mens is waarschijnlijk groter dan dat van enige computer die er op dit moment bestaat. Dat geheugen zit bovendien vol met schijnbaar triviale feitjes: hoe je een trui aantrekt, hoe de houten plank heet waarin een sleutelgat zit en waardoor je een huis kunt binnentreden, dat neuzen aan gezichten bevestigd zijn en niet aan armen, dat je niet van een driehonderd meter hoge toren omlaag moet springen als je nog even verder wilt leven, enzovoort. Er zijn miljoenen dingen die alle mensen weten, ook de dommen.

Ook voor taal wordt dat fenomenale geheugen gebruikt: om woorden en grammaticaregels te onthouden, bijvoorbeeld. Tegelijkertijd is het aantal verschillende woorden en woorddeeltjes – stammen, voor- en achtervoegsels – dat een gemiddeld mens kent niet groter dan enkele tienduizenden. Hoe belesen of polyglot iemand ook is, waarschijnlijk neemt de taal maar een klein deel van zijn geheugen in beslag. Als we voor elk woord een geluid zouden opnemen met een microfoon (een niesgeluid voor *een*, een kort piepje voor *mooi*, een lage fluittoon voor *huis*; 'een mooi huis' klinkt dan als 'nies-piep-fluit'), zouden we al deze verschillende klanken in een heel eenvoudige databank kunnen plaatsen op een laptopcomputer van een paar duizend euro. Het bouwen van computers die taal konden spreken en verstaan was dan waarschijnlijk een peulenschil.

De beste benadering van zo'n systeem is misschien het geschreven Chinees. Ruwweg correspondeert elke betekenisdragende eenheid, elk **morfeem**, in die taal met één letterteken, een *karakter*. De meeste karakters zijn opgebouwd uit verschillende elementen, maar sommige karakters hebben geen verdere interne structuur. Wie een Chinees karakter ziet dat hij niet kent, heeft dus een probleem als hij het op wil zoeken. In theorie zou een gesproken taal ook zo kunnen zijn. We zouden dan communiceren door combinaties van nies-, schraap- en sissgeluiden die allemaal wat anders betekenen. Maar wie de talen van de wereld bekijkt, ontdekt dat er geen enkele taal is die op deze manier werkt. Elk morfeem, elk woord, en elke zin is opgebouwd uit een aantal steeds terugkerende, elementaire bouwsteentjes. En ook de meest elementaire bouwsteentjes, de spraakgeluiden die in talen te vinden zijn, kunnen weer verdeeld worden in een beperkt aantal kleinere, nog meer elementaire bouwsteentjes.

Wie elke week met een ander speelgoedautootje wil spelen, kan in de speelgoedwinkel telkens een nieuw kant-en-klaar autootje aanschaffen. Maar hij kan ook een doosje met lego kopen en daarvan elke zondag een net iets ander autootje construeren. Het geschreven Chinees lijkt op een verzameling autootjes, maar de klanksystemen van talen lijken meer op doosjes lego: ze zijn in dat opzicht zeer economisch – ze bouwen een grote hoeveelheid vormen met een kleine hoeveelheid bouwstenen – en misschien zelfs economischer dan het menselijk lichaam vereist.

Vreemde talen kunnen heel merkwaardig klinken, en vol klanken zijn die bijna onmogelijk te maken lijken. Betekent dat nu dat we voor andere talen ook volkomen andere legodoosjes nodig hebben? In sommige opzichten verschillen de bouwstenen van verschillende talen inderdaad nogal, maar bij nadere studie blijken er toch grote overeenkomsten te zijn. We gaan ervan uit dat we, door het klanksysteem van één taal te bestuderen, al heel veel te weten kunnen komen over de manier waarop klanksystemen in het algemeen in elkaar zitten. Zeker als we van die taal alle variëteiten bestuderen – inclusief de dialecten, jongerentaal, en misschien zelfs de geheimtaal – ontdekken we een grote rijkdom aan klankvariatie. Wie precies wil weten hoe klanksystemen in elkaar kunnen zitten, zal veel meer talen moeten bestuderen; in dit boek zullen we alleen aan de hand van het Nederlands al een grote rijkdom en variatie tegenkomen.

Dat de klanksystemen van talen zoveel op elkaar lijken, is in zekere zin niet zo verbazingwekkend. Er zijn minstens twee soorten verklaringen voorhanden. De eerste verklaring is dat mensen allemaal geboren worden met in hun hoofd een aantal aangeboren ideeën over hoe taal eruit zou kunnen zien. Het gaat dan niet alleen om de klankstructuur, maar ook om de manier waarop woorden worden opgebouwd uit stammen, voor- en achtervoegsels, en de

manier waarop zinnen worden opgebouwd uit woorden. Bij elkaar vormen al deze vormen van kennis de grammatica van een taal. Het is opmerkelijk dat alle kinderen de grammaticale principes van hun taal vrij moeiteloos oppikken. Om deze moeiteloosheid te verklaren gaan sommige taalkundigen – en de auteurs van dit boek behoren daar toe – ervan uit dat kinderen geboren worden met een universele grammatica, een verzameling ideeën over hoe taal eruit kan zien. In die grammatica zijn alleen nog een paar knopjes die bij wijze van spreken ‘aan’ of ‘uit’ kunnen worden gezet. Het leren van talen is dan niet meer dan de verschillende knopjes in de juiste stand zetten. Omdat het aantal knopjes beperkt is, lijken alle menselijke talen uiteindelijk in grote lijnen op elkaar.

In het geval van klankstructuur is er (anders dan bijvoorbeeld in het geval van de syntaxis) nog een andere verklaring mogelijk: niet alleen de geest is bij alle mensen op de wereld gelijk, datzelfde geldt natuurlijk voor het menselijk lichaam. Klanken maken we met onze keel, mond, lippen, neusholte en nog een paar andere spraakorganen, die voor alle mensen ongeveer hetzelfde zijn. Datzelfde geldt voor het menselijk oor, waarmee we de klanken opvangen. Het ligt voor de hand dat die organen eisen opleggen aan de klanken die we maken en van elkaar onderscheiden. Omdat alle mensen in grote lijnen hetzelfde zijn, is het ook niet zo vreemd dat de taalklanken die zij gebruiken ook overal in grote lijnen dezelfde zijn.

Aan de andere kant is nu juist het feit dat er zoveel variatie is nogal opmerkelijk. Er zijn veel mensen, ook veel vooraanstaande taalkundigen, die menen dat taal in de eerste plaats een communicatiemiddel is. Nu valt niet te ontkennen dat menselijke talen inderdaad weleens gebruikt worden om informatie van het ene menshoofd in het andere menshoofd te krijgen, met hoeveel misverstanden dat ook vaak gepaard gaat. Als taal echter alleen of zelfs maar vooral bedoeld zou zijn als communicatiemiddel, zouden we niet verwachten dat er veel taalvariatie zou zijn, en ook niet dat talen in de loop van de tijd zouden veranderen. Talen veranderen echter voortdurend en bovendien spreekt elk individu net even anders dan elk ander individu. Dit zorgt voor een grote hoeveelheid verwarring en voor gebrekkige communicatie. Het feit dat taalvariatie en taalverandering bestaan, is dus een belangrijk argument tegen de gedachte dat taal in de eerste plaats een communicatiemiddel is.

We zouden nu kunnen speculeren over de vraag waaróm er dan zoveel variatie is. Eén mogelijk antwoord is dat talen onder andere ook gebruikt worden om identiteit uit te drukken: door op een bepaalde manier te praten laat je horen wie je bent, en tot welke groep je wilt behoren. Mensen doen voortdurend hun best om net even anders te klinken dan andere mensen. Er wordt in de taalkunde daarom wel onderscheid gemaakt tussen twee soorten betekenis die ongeveer elke taaluiting uitdrukt. De **referentiële betekenis** is de

betekenis in de meest letterlijke zin, die je meestal zonder problemen van de ene taal in de andere kunt vertalen. De **representatieve betekenis** is een laag die daarboven op ligt en die uitdrukt wat voor iemand de spreker is en hoe hij zijn relatie tot de luisteraar beoordeelt. De referentiële betekenis van de zinnen 'wij-je een bakkie pleur' en 'kan ik u een plezier doen met een kopje koffie' is ongeveer gelijk, maar de representatieve betekenissen van die twee zinnen zijn zeer verschillend. Het is te danken aan de representatieve betekenislaag van taal dat talen van elkaar kunnen verschillen.

Aan de ene kant zijn alle mensen dus in lichaam en geest gelijk, aan de andere kant proberen alle mensen hun verscheidenheid onder andere door hun klankkeuze te benadrukken. Het is precies deze eenheid in verscheidenheid die het onderwerp is van de fonologie. Bovendien maakt precies deze dubbelzinnigheid het mogelijk een heleboel te laten zien aan de hand van één taal: binnen de verzameling variëteiten van een willekeurige taal vinden we vaak in miniatuur al een zeer breed scala aan mogelijke fonologische vormen. We kiezen daarvoor in dit boek het Nederlands, de moedertaal van de auteurs en waarschijnlijk ook van de meeste lezers. Dat het Nederlands een grote rijkdom aan klanksystemen heeft, weet iedere Nederlandstalige die zijn oren openhoudt. We putten in dit boek dan ook uit de rijkdom van deze taal en haar variëteiten.

Gebarentalen

Enigszins verrassend is misschien dat zelfs gebarentalen een fonologie hebben die in veel opzichten lijkt op de fonologie van gesproken talen. Het is voor veel mensen al verrassend om te horen dat gebarentalen een fonologie hebben. Fonologie betekent 'klankleer' (*fonos* is het Griekse woord voor klank en *logos* betekent in die taal onder andere 'wetenschap') en in gebarentalen worden nu juist geen klanken gemaakt.

De gebaren die in de gebarentaal gemaakt worden, zijn echter ook niet volkomen willekeurig. Zoals niet elk piep- of kreungeluid dat we met onze mond kunnen maken automatisch tot de gesproken taal behoort, zo behoort ook niet elk denkbaar gebaar automatisch tot de gebarentaal. Het is bijvoorbeeld helemaal niet moeilijk om met je linkerhand over je rechterelleboog te wrijven, maar in de Nederlandse Gebarentaal is dat net zo min een mogelijk woord als een gefloten melodietje in het Nederlands.

Taalkundig onderzoek heeft uitgewezen dat gebaren alleen op bepaalde plaatsen bij het lichaam gemaakt kunnen worden, dat alleen bepaalde handvormen zijn toegestaan, en alleen bepaalde soorten bewegingen. Gebarentaal lijkt in dit opzicht op gesproken taal. Zoals we van de Nederlandse Gebarentaal de zinsbouw kunnen bestuderen, kunnen we ook bestuderen hoe de individuele gebaren worden opgebouwd – die studie noemen we dan de fonologie.

Er zijn onderzoekers die menen dat de parallellen nog verder gaan. Zij menen dat er duidelijke overeenkomsten zijn tussen de manier waarop gesproken woorden zijn opgebouwd en de manier waarop gebaren zijn opgebouwd. In het volgende hoofdstuk zullen we bijvoorbeeld zien dat gesproken talen een voorkeur hebben voor woorden die bestaan uit regelmatige afwisselingen van medeklinkers en klinkers. Op dezelfde manier zouden gebaren zijn opgebouwd uit regelmatige afwisselingen van handposities en handbewegingen. In hoofdstuk 9 gaan we nader op dit soort overeenkomsten in.

Het bestaan van dergelijke parallellen is van groot potentieel belang voor de fonologische theorie, omdat dit kan helpen de vraag te beantwoorden in hoeverre fonologische universalia verklaard moeten worden uit overeenkomsten in de menselijke geest of overeenkomsten in het menselijk lichaam. Als er inderdaad interessante en diepe overeenkomsten zijn in de fonologie van gesproken taal en die van gebarentaal, zou dat een aanwijzing kunnen zijn voor het eerste. Het onderzoek op dit gebied is echter nog gaande. Het is nog te vroeg om definitieve uitspraken op dit punt te doen.

1.2. Fonetiek en fonologie

De vraag doet zich nu voor wat dan precies die elementaire legosteentjes van het klanksysteem zijn. Twee deeldisciplines van de taalwetenschap proberen deze vraag, al dan niet in onderlinge samenhang, te beantwoorden: de **fonologie** en de **fonetiek**.

Het belangrijkste verschil tussen deze twee disciplines is er een van invalshoek: fonetici richten zich vooral op de natuurkundige aspecten van spraakgeluid en op de werking van het menselijke spraakapparaat en het menselijk oor. De fonologie is daarentegen een onderdeel van de grammaticawetenschap en bestudeert dus de abstractere, cognitieve, psychologische en/of sociale aspecten van taalgeluid. De twee gebieden hangen nauw samen, omdat lichaam en geest bij de mens altijd in een vrijwel onontwarbare kluwen samenhangen.

Fonetici concentreren zich dus op de fysiologische en de fysische aspecten van spraakgeluid. Voorbeelden van fysiologische onderzoeksvragen zijn:

- a. Welke organen worden gebruikt bij de productie van spraakklanken en hoe functioneren deze?
- b. Hoe bepalen de inherente beperkingen van deze organen de afwezigheid van bepaalde logisch denkbare klanken in talen van de wereld? Om een extreem voorbeeld van een dergelijke beperking te geven: het feit dat er geen talen zijn die gebruik maken van de klank die voortkomt uit het wrijven met de punt van de tong in het eigen oog, heeft waarschijnlijk te